

ÖĞRENCİLERİN İMAM HATİP LİSELERİNİ
TERCİH ETME NEDENLERİ (ELAZIĞ ÖRNEĞİ)
STUDENTS' REASONS FOR PREFERRING
IMAM PREACHERS SCHOOLS (THE SAMPLE OF ELAZIĞ)

ŞUAYİP ÖZDEMİR* & TUNCAY KARATEKE**

* [Prof. Dr., Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi ABD.
Professor, Amasya University Faculty of Divinity, Department of Education of Religion
sozdemir@amasya.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-2672-8625>

** [Dr. Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi ABD.
Faculty Member, PhD., Fırat University Faculty of Divinity,
Department of Education of Religion
tkarateke@firat.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0002-0061-1405>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 28 Haziran/June 2018 *Kabul Tarihi / Accepted:* 14 Aralık/December 2018

Yayın Tarihi / Published: 24 Aralık/December 2018 *Yayın Sezonu / Pub Date Season:* Aralık/December

Yıl / Year: 2018 *Sayı – Issue:* 45 *Sayfa / Pages:* 5-33

Atıf/Cite as: Özdemir, Şuayip – Karateke, Tuncay. “Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etme Nedenleri (Elazığ Örneği) - Students' Reasons for Preferring Imam Preachers Schools (The Sample of Elazığ)”. Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi- Ondokuz Mayıs University Review of the Faculty of Divinity 45 (Aralık-December 2018): 5-33.

<https://doi.org/10.17120/omuifd.438465>

İntihal/Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via plagiarism software.

<http://dergipark.gov.tr/omuifd>

Copyright © Published by Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi – Ondokuz Mayıs University, Faculty of Divinity, Samsun, Turkey. All rights reserved.

Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etme Nedenleri (Elazığ Örneği)

Öz: Bu çalışmada, İmam Hatip Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin bu okulları tercih etmelerinde etkili olan faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın amacını ortaya koyabilmek için nicel araştırma yönteminin betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma örneklemini 2017-2018 eğitim öğretim yılının birinci döneminin başında Elazığ merkezde bulunan ikisi erkek, ikisi kız, biri proje okulu olmak üzere toplam beş İmam Hatip Lisesinden rastlantısal olarak seçilen 600 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri anket yoluyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistiklerden frekans, yüzde ve aritmetik ortalama kullanılmıştır. Araştırmada, İmam Hatip Liselerine yönlendirici nedenler arasında en etkili faktörün “aile, kişisel tercih ve lise tercih puanı” olduğu görülmüştür. İmam Hatip Lisesinin tercih edilmesindeki en etkili faktörün ise “din eğitimi” faktörü olduğu tespit edilmiştir. Fakat Proje İmam Hatip Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin bu okulu tercih etmesinde “okulun eğitim kalitesi”nin daha etkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Din Eğitimi, İmam Hatip Lisesi, Proje İmam Hatip Lisesi, İmam Hatip Lisesi Öğrencileri, Öğrencilerin Lise Tercihi.

6

OMÜİFD

Students' Reasons for Preferring Imam Preachers Schools (The Sample of Elazığ)

Abstract: This paper aims to determine the factors that were effective in choosing religious vocational schools by students who get education in these schools. The descriptive survey model of quantitative research method has been used in order to reveal the research goal. The population consists of 600 students who were randomly selected from five religious vocational schools, two of which include boys while other two of which include girls and the last one is a project school, all of which are located in the center of Elazığ, at the beginning of first term in 2017-2018 educational-training year. The research data has been obtained through survey. The frequency, percentage and arithmetic mean of the descriptive statistics in the analysis of data have been used. It has been seen that among the guiding reasons to religious vocational schools the most effective factors are “family, personal preference and the preference score for a highschool”. This paper reveals that the most effective factor to prefer religious vocational school is “the religious education”. However, it has also been found out that “the school’s educational quality” is more effective in the preference of this school for the students who receive their education in the project religious vocational schools.

Keywords: Religion Education, Religious Vocational Schools, The Project Religious Vocational School, The Students in Religious Vocational School, Students' High School Preference.

Giriş

Türk Eğitim Sisteminde ortaokulu bitiren öğrenciler ilgi ve yetenekleri doğrultusunda farklı tür liseleri tercih etmektedirler. Öğrencilerin tercih ettikleri liselerden biri de İmam Hatip Liseleridir. İmam Hatip Liseleri 1923-1924 yılı itibarıyla eğitim öğretim faaliyetlerine başlayan ve kanuni dayanağını 3 Mart 1924 tarihli Tevhîd-i Tedrîsat Kanunu'nun 4. maddesinden alan okullardır.¹ Bu okullar açıldıktan kısa bir süre sonra, 1930 yılında çeşitli gerekçelerle kapatılmış,² 1951 yılında ülkenin siyasal ve sosyal şartlarındaki değişim çerçevesinde ise yeniden açılmıştır.³ İmam Hatip Liseleri bu tarihten 1997 yılına kadar sürekli bir gelişim içerisinde olmuştur. 1997 yılında çıkarılan 4306 sayılı kanun ile 8 yıllık zorunlu ilköğretim kesintisiz hale getirilmiş, böylece İmam Hatip Liselerinin orta kısımları kapatılmıştır. İmam Hatip Liselerinin öğrenci kaynağı olan İmam Hatip Ortaokullarının kapatılmasını, 1998 yılında yapılan katsayı düzenlemesi izlemiştir. Bu tarihten sonra İmam Hatip Liseleri gerilemeye başlamıştır. 1 Aralık 2011 tarihinde, 13 yıl aradan sonra katsayı problemi çözülmüş ve İmam Hatip Lisesi mezunlarının üniversite sınavında istediği bölümü tercih etmesinin önündeki engel kalkmıştır.⁴ İmam Hatip Liseleri için diğer önemli bir gelişme ise 1997 yılında kapatılan orta kısımlarının açılmasıdır. TBMM'de 30.03.2012'de kabul edilen, 6287 no'lu "İl-

7

OMÜİFD

¹ Mustafa Öcal, *İmam Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları*, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 1994), 33; Osman Ergin, *Türkiye Maarif Tarihi*, (İstanbul: Eser Matbaası, 1977) 5: 2124; Halis Ayyhan, *Türkiye'de Din Eğitimi*, (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2014), 48.

² Ahmet Ünsür, *Kuruluşundan Günümüze İmam Hatip Liseleri*, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005), 141-142; İsmet Parmaksızoğlu, *Türkiye'de Din Eğitimi*, (Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1966), 25; Ramazan Buyrukçu, *Kurumsal Değişim ve Gelişim Boyutlarıyla Türkiye'de Mesleki Din Eğitimi-Öğretimi*, (Isparta: Fakülte Kitabevi, 2007), 37.

³ Mustafa Öcal, *100. Yılında İmam Hatip Liseleri (1913-2013)*, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013), 254.

⁴ Mustafa Öcal, "İmam Hatip Liselerinde Din Eğitimi", *Din Eğitimi*, Ed. Mustafa Köylü-Nurullah Altaş, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014), 246-252.

köğretim ve Eğitim Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" 11 Nisan 2012 günü Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile eğitim sistemimiz 4+4+4 şeklinde kademelenmiştir ve 14 yıl aradan sonra İmam Hatip Liselerinin orta kısımlarının, bağımsız veya İmam Hatip Lisesi bünyesinde açılabileceği kararlaştırılmıştır.⁵

Türkiye'de 2016-2017 öğretim yılı itibariyle Milli Eğitim Sistemi içerisinde çeşitli kademelerde 17.588.958 öğrenci öğrenim görmektedir. Bu öğrencilerden 5.849.970'i ortaöğretim kademesinde yer almaktadır. Ortaöğretim kademesindeki öğrencilerden 3.136.440'ı genel ortaöğretimde,⁶ 2.713.530'u ise mesleki ve teknik ortaöğretimde⁷ okumaktadır. Mesleki ve teknik ortaöğretim içerisinde yer alan İmam Hatip Liselerinde 232.501 erkek ve 274.015 kız olmak üzere toplam 506.516 öğrenci öğrenim görmektedir.⁸ Bu istatistikler ortaöğretim kademesinde yer alan öğrencilerin %8,65'inin İmam Hatip Liselerinde okumayı tercih ettiğini göstermektedir.

Katsayı düzenlemesi ve 2012 yılında orta kısımlarının yeniden açılması sonrasında, İmam Hatiplerle ilgili oluşan literatüre bakıldığında, öğrencilerin bu okulları neden tercih ettikleri ile ilgili sınırlı çalışmalar yapılmıştır. Bu konuyla ilgili Korkmaz'ın yaptığı araştırmada İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin bu okulları tercih süreci inceleme konusu yapılmıştır. Bu araştırmada bu okulu tercih eden öğrencilerin kişisel ve sosyal durumları, tercih sürecinde bu okulların programları, eğitim ortamları hakkında araştırma yapıp yapmadıkları, çevrelerinin yönlendirmesinin olup olmadığı, bu okulu seçme nedenleri, mevcut durumdan memnun

⁵ Öcal, 100. Yılında İmam Hatip Liseleri (1913-2013), 368.

⁶ Genel ortaöğretim, Genel Lise, Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi, Spor Lisesi ve Özel Liseler.

⁷ Mesleki ve teknik ortaöğretimin içerisinde, İmam Hatip Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Mesleki ve Teknik Liseler, Özel Eğitim Meslek Liseleri ve Özel Meslek Liseleri

⁸ Milli Eğitim Bakanlığı "Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2016-2017", Erişim: 11 Haziran 2018, 48, https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/08151328_meb_istatistikleri_organ_egitim_2016_2017.pdf.

olup olmadıkları ve mezuniyet sonrası planları ile ilgili öğrencilerin görüşleri araştırılmıştır.⁹ Ateş'in yaptığı çalışmada ise öğrencilerin İmam Hatip Liselerini neden tercih ettikleri ve beklentilerinin neler olduğu çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir.¹⁰ Aşlamacı tarafından yapılan araştırmada ise öğrenci ve öğretmenlerine göre İmam-Hatip Liselerinin genel profili, memnuniyet durumu ve algıları araştırılmıştır.¹¹

Korkmaz'ın yaptığı çalışmada öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercihlerini etkileyen öncelikli nedenlerin sıralamasında "aile ve yakın çevre"nin ilk sırada yer aldığı;¹² Aşlamacı'nın yaptığı çalışmada öğrencilerin %40,3'ünün "kendi isteği", %36, 8'inin "aile isteği" ile bu okulları tercih ettikleri;¹³ Ateş'in yaptığı araştırmaya göre ise öğrencilerin %60'ının "kendi isteği" ile İmam Hatip Liselerini tercih ettikleri tespit edilmiştir.¹⁴ İlgili literatürdeki araştırmalar kısmi olarak öğrencilerin neden İmam Hatip Liselerini tercih ettiklerine değinmişlerdir. Fakat öğrencilerin İmam Hatip Liselerine tercihlerinde kaçınıcı sırada yer verdikleri, İmam Hatip Lisesine gitmeye ne zaman karar verdikleri, TEOG¹⁵ yerleşme puanının tercih sürecinde yaptığı etki ve farklı türdeki (kız,¹⁶ erkek¹⁷ ve proje İmam Hatip Liseleri¹⁸) İmam Hatip Liselerini tercih eden

⁹ Mehmet Korkmaz, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri: Nasıl? ve Neden?", *100. Yılında İmam Hatip Liseleri Sempozyumu*, ed. Recep Kaymakcan - Nuri Tınaz - Z. Şeyma Altın - Mahmut Zengin - Ahmet Yasin Okudan - Hulusi Yiğit, (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi, 2015), 576.

¹⁰ Pembegül Ateş, İmam Hatip Lisesi'nde Okuyan Öğrencilerin İmam Hatip Lisesi'ni Tercih Nedenleri ve Beklentileri (Gaziantep Örneği) (Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, 2016).

¹¹ Aşlamacı, Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet, Değerler Eğitimi Merkezi, (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi, 2017).

¹² Korkmaz, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri: Nasıl? ve Neden?".

¹³ Aşlamacı, Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet.

¹⁴ Pembegül Ateş, İmam Hatip Lisesi'nde Okuyan Öğrencilerin İmam Hatip Lisesi'ni Tercih Nedenleri ve Beklentileri (Gaziantep Örneği).

¹⁵ Temel eğitimden ortaöğretime geçiş.

¹⁶ Sadece kız öğrencilerin alındığı İmam Hatip Lisesi.

¹⁷ Sadece erkek öğrencilerin alındığı İmam Hatip Lisesi.

öğrencilerin tercih nedenlerinin farklılaşıp farklılaşmadığına yer verilmemiştir. Böylece bu araştırmada “öğrencilerin tercih aşamasındaki durumları ve İmam Hatip Liselerini tercih etme nedenleri nedir” sorusuna yanıt aranmıştır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Araştırmanın amacı, katsayı düzenlemesi ve ortaokul kısımlarının yeniden açılmasından sonra İmam Hatip Liselerini tercih eden öğrencilerin bu okulları tercih nedenlerini ortaya koymaktır.

Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih nedenlerinin ortaya konulması hem yeniden yapılanma sürecine giren bu okulların programlarının geliştirilmesi hem de öğrencilerin farklı ilgi ve isteklerine göre değişik programlar uygulayan İmam Hatip Liseleri için veri sağlayacaktır. Ayrıca bu araştırmanın örneklemini kapsayan üç farklı türdeki (kız, erkek ve proje İHL)¹⁹ İmam Hatip Liselerini tercih eden öğrencilerin, tercih nedenlerinin farklılaşıp farklılaşmadığının ortaya konulması önemlidir. Yapılan bu çalışma ile, ilgili literatüre katkı sağlanmış olacaktır.

Bu çerçevede aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.²⁰

1) Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih aşamasındaki duruma ilişkin;

- Öğrenciler eğitimlerinin hangi aşamasında İmam Hatip Liselerini seçmeye karar vermektedirler?

¹⁸ Proje İmam Hatip Liseleri hukuki dayanağını 6528 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmündeki Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 22. Maddesinden almaktadır. Bkz. Resmi Gazete. “Millî Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, erişim: 10 Haziran 2018. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140314-1.htm>.

¹⁹ Bu okullar kısmında açıklandığı gibi öğrenci almaktadır.

²⁰ Yöntem kısmında açıklandığı gibi araştırmada nicel araştırma yönteminin betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinde araştırma sorularının/hipotezlerin özellikleriyle ilgili bkz. Abdullah Can, *SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*, (Ankara: Pegem Akademi, 2017), 16-17.

- Öğrenciler liseye hazırlanırken herhangi bir kurs/özel ders almışlar mıdır?
- Öğrenciler İmam Hatip Lisesi tanıtım programlarına katılmışlar mıdır?
- Öğrenciler lise tercih dönemlerinde aileleri ile görüş ayrılığı yaşamışlar mıdır?
- Öğrencilerin TEOG puanları tercih sürecine nasıl etki etmiştir?
- Öğrenciler tercih sürecinde aileleri ile görüş ayrılığı yaşamışlar mıdır?
- Öğrenciler tercih sıralamasında İmam Hatip Liselerini kaçınıcı sıraya yazmışlardır?

2) Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih nedenlerine ilişkin;

- Öğrencileri İmam Hatip Lisesine yönlendirici etkenler nelerdir?
- Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini seçerken dikkate aldığı faktörler nelerdir?
- Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih ederken dikkate aldığı faktörler okullara göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2017-2018 öğretim yılında Elazığ İlindeki İmam Hatip Liselerinde öğrenim görmekte olan 600 öğrenciden elde edilen veriler ile sınırlıdır. Açık Öğretim İmam Hatip Liselerini tercih eden öğrencilerin, tercih nedenleri farklı bir çalışma konusu olacağından bu çalışmanın dışında tutulmuştur.

1. Yöntem

Bu araştırmada, nicel araştırma yönteminin tarama modeli/deseni kullanılmıştır. Tarama modeli *“bir konuyu ya da olaya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum vb. özelliklerinin belirlendiği”* araştırmalar olarak tarif edilmektedir.²¹ Bu araştırmada da, İmam Hatip Lisesinde öğrenim gören öğrencilerin, bu okulları tercih nedenlerinin betimsel olarak ortaya konması amaçlandığından nicel araştırma yönteminin

²¹ Bkz. Şener Büyüköztürk v. dğr., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 13. Baskı (Ankara: Pegem Akademi, 2012), 14, 22.

tarama modelinin araştırma problemi için uygun olduğu düşünülmektedir.

1.1. Araştırmanın Çalışma Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın “genel evren”i Türkiye’de İmam Hatip Lisesini tercih eden öğrencilerden oluşmaktadır. Ancak bu evren, tanımlanması kolay, fakat ulaşılması zordur. Bu nedenle araştırmanın yürütüleceği “çalışma evreni”²² olarak, kolay ulaşılabilirlik açısından Elazığ ilindeki İmam Hatip Liseleri belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme, iki erkek (Erkek Anadolu İmam Hatip Lisesi, Hacı Hulusi Yahyagil İmam Hatip Lisesi), iki kız (Cumhuriyet Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, İmam Efendi Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi) ve bir Proje İmam Hatip Lisesinde (Şehit Eyyüp Oğuz Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu²³) öğrenim gören öğrencilerden tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen 600 öğrenciden oluşmaktadır.²⁴

12

OMÜİFD

1.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri 2017-2018 eğitim-öğretim yılı birinci dönemin başında araştırma amacıyla geliştirilmiş olan anket formu²⁵ ile toplanmıştır. Çalışmanın örnekleme grubuna anket uygulanabilmesi için, öncelikle izin

²² Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 20. Baskı (Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009), 110, 117.

²³ Bu proje okulunun açıldığı tarih ve hedefleri için bkz. Milli Eğitim Bakanlığı Elazığ İl Millî Eğitim Müdürlüğü. “Şehit Eyüp Oğuz Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu Elazığ’a Hayırlı Olsun”. Erişim: 08 Kasım 2017, <http://elazig.meb.gov.tr/www/sehit-eyyup-oguz-anadolu-imam-hatip-lisesi-fen-ve-sosyal-bilimler-proje-okulu-elazig8217a-hayirli-olsun/icerik/1076>.

²⁴ Araştırmada her bir okul grubu bir tabaka olarak düşünülmüş ve her tabakadan örnekler tesadüfi olarak seçilmiştir. Tesadüfi ve tabakalı örnekleme hakkında geniş bilgi için bkz. Büyükköztürk v. dğr., *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 85, 86.

²⁵ Anket soruları tarama modeli dikkate alınarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Bu konuda geniş bilgi için bkz. W. Lawrence Neuman, *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, trc. Sedef Özge, 6. Baskı (Ankara: Yayın Odası, 2013), 2: 395-461.

alınması gerektiğinden,²⁶ Elazığ Millî Eğitim Müdürlüğüne dilekçeyle başvuruda bulunulmuştur. Anket sorularının incelenmesi sonucunda, belirlenen okullarda uygulamayı gerçekleştirmek için gerekli onay/izin alınmıştır.²⁷ Anket uygulama izni alındıktan sonra, pilot uygulama 150 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiş, elde edilen dönütler tekrar değerlendirilerek 1 soru çıkarılmış, bir sorunun alt maddelerine 3 madde eklenmiştir. Böylece biri açık uçlu olmak üzere 12 sorudan oluşan anket formuna son şekli verilmiştir.

Araştırmada anket formu ile toplanan veriler, SPSS programında betimsel istatistik yöntemlerinden frekans (f), yüzde (%) ve aritmetik ortalama alınarak analiz yapılmıştır.

2. Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Etme Nedenlerine Ait Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırma probleminin çözümü için, araştırmaya katılan 13 İmam Hatip Lisesi öğrencilerinden elde edilen bulgular ve bu bulgulara OMÜİFD dayalı olarak açıklama ve yorumlara yer verilmiştir.

2. 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilere Ait Bilgiler

Araştırmaya katılan öğrencilerin bazı değişkenlere göre frekans ve yüzde dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

²⁶ Milli Eğitim Bakanlığı, “Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi”, *Tebliğler Dergisi*, Mart 2007/2594, erişim: 13 Ekim 2018, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/538.pdf>.

²⁷ Elazığ Valiliğinin 06.10.2017 tarihli 79137285-604.01.01-E.15994416 sayılı yazısı.

Tablo-1 Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Dağılımı

Değişkenler	Demografik Özellikler	f	%
Cinsiyet	Erkek	293	48,8
	Kız	307	51,2
Sınıf	9. Sınıf	221	36,8
	10. Sınıf	143	23,8
	11. Sınıf	141	23,5
	12. Sınıf	95	15,8
İmam Hatip Lisesi Türü	Kız İmam Hatip	255	42,5
	Erkek İmam Hatip Liseleri	271	45,2
	Proje İmam Hatip Lisesi	74	12,3
Toplam		600	100

14
OMÜİFD

Araştırmaya katılan örneklem grubumuzdaki 600 öğrenci içinde erkek öğrencilerin oranı %48,8, kız öğrencilerin oranı %51,2'dir. Çalışma evrenimiz Elazığ ilindeki örgün İmam Hatip Liselerinde 2.101 erkek, 2.361 kız olmak üzere toplam 4.462 öğrenci öğrenim görmektedir.²⁸ Dolayısıyla öğrencilerin yaklaşık yedide biri araştırmanın örneklemini içerisinde yer almaktadır.

Örneklem grubunu oluşturan 600 öğrencinin 221'i 9. sınıf, 143'ü 10. sınıf, 141'i 11. sınıf ve 95'i 12. sınıf öğrencisidir.

Örneklem grubunu oluşturan 600 öğrencinin %42,5'i kız İmam Hatip Liselerinde, %45,2'si erkek İmam Hatip Liselerinde, %12,3'ü ise Şehit Eyyüp Oğuz Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu'nda öğrenim görmektedir. Proje İmam Hatip Lisesinden sadece dokuzuncu sınıf öğrencilerinden örneklem alınmasının nedeni, ilk defa bu yıl öğrenci almasından dolayıdır.

²⁸ Milli Eğitim Bakanlığı, "Milli Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2016-2017", 209.

2.2. Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini Tercih Aşamasındaki Durum Bilgileri

2.2.1. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Seçmeye Eğitimlerinin Hangi Aşamasındaki Karar Verdikleri

Tablo-2 Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Seçmeye Eğitimlerinin Hangi Aşamasındaki Karar Verdiklerine Dair Görüşlerinin Dağılımı

Tercih Aşaması	F	%
Ortaokul öncesinde	67	11,2
Ortaokul son sınıf ve öncesinde	43	26,5
Puanı öğrenince/Tercih aşamasında	374	62,3
Toplam	600	100

Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih nedenlerine ışık tutmak amacıyla, bu kararı eğitim-öğretim hayatlarının hangi aşamasında aldıklarını belirlemek amacıyla sorduğumuz soruya öğrencilerin verdikleri cevaplar yukarıdaki tabloda belirtilmiştir. Tabloya göre öğrencilerin %62,3'ünün, TEOG "puanını öğrenince/Tercih aşamasında" karar verdiği tespit edilmiştir. Ortaokul son sınıf ve öncesinde karar verenlerin oranı %26,5'dir. Ortaokul öncesinde karar verenlerin oranı ise %11,1'dir. Bu veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin yarıdan fazlasının tercihinde TEOG puanının önemli bir etken olduğu görülmektedir.²⁹ Öte yandan öğrencilerin %37,7'sinin tercihinde, TEOG puanının etkili olmadığı anlaşılmaktadır.

²⁹ Korkmaz yaptığı araştırmaya katılan öğrencilerin ülkemizde ortaöğretime geçiş için yapılan merkezi sınav puan ortalamalarının düşük olduğunu, bu durumun söz konusu öğrencilerin önemli bir kısmı için, biraz da zorunlu olarak İmam Hatip Lisesine yönelmesine yol açan bir faktör olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Korkmaz, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri: Nasıl? ve Neden?".

2.2.2. Öğrencilerin Liseye Hazırlık Yaparken Herhangi Bir Kurs/Özel Ders Alma Durumları

Tablo-3 Öğrencilerin Liseye Hazırlık Yaparken Herhangi Bir Kurs/Özel Ders Alma Durumlarına Ait Görüşlerinin Dağılımı

Cevap	f	%
Evet	183	30,5
Hayır	417	69,5
Toplam	600	100

Araştırmaya katılan öğrencilere sorduğumuz “liseye hazırlanırken herhangi bir kurs, özel ders alma” durumuyla ilgili verdikleri cevaplar yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Öğrencilerin %30,5’i liseye hazırlanırken kurs/özel ders aldıklarını ifade ederken, %69,5’i almadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum İmam Hatip Lisesinde öğrenim gören öğrencilerin büyük bir bölümünün liseye hazırlık yapmak için özel bir kurs veya ders almadığını göstermektedir. Bu veriyi farklı açılardan yorumlamak mümkündür. Birincisi öğrenciler okulda verilen eğitimi yeterli gördükleri için herhangi bir kursa ihtiyaç duymadıklarını, ikincisi ise akademik başarı sağlayıp iyi bir lise kazanma hedeflerinin olmadığını, dolayısıyla aldıkları puanların her halükarda İmam Hatip Lisesine gitmeye yeteceğini düşünmeleridir. Bir başka neden ise öğrencilerinin ekonomik nedenlerle kurs almamış olabilirler. İmam Hatip Ortaokulunda okuyan öğrencilerden “öz başarı algıları” düşük olanların çoğunluğunun en fazla okumak istedikleri lise türünün İmam Hatip Lisesi olması, ikinci yorumu destekleyen bir bulgu olduğu söylenebilir.³⁰

³⁰ İbrahim Aşlamacı, *Paydaşlarına Göre İmam Hatip Ortaokullarında Din Eğitimi* (İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2017), 147.

2.2.3. Öğrencilerin Lise Tercih Öncesinde İmam Hatip Lisesi Tanıtım Programına Katılma Durumları

Tablo-4 Öğrencilerin Lise Tercih Öncesinde İmam Hatip Lisesini Tanıtım Programına Katılma Durumlarına Ait Görüşlerinin Dağılımı

Tanıtım	f	%
Evet	78	13
Hayır	522	87
Toplam	100	100

Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih etmelerinde İmam Hatip Lisesi tanıtım programlarına katılmalarının etkisi olabileceğini düşünerek, “Lise tercihi öncesinde İmam Hatip Lisesi tanıtım programına katıldınız mı? sorusunu sorduk. Buna göre öğrencilerin %13’ü bu tür programlara katıldığını, %87’si ise katılmadığını belirtmiştir. Bu veriler öğrencilerin çok az bir kısmının bu tür programa katıldığını göstermektedir. Dolayısıyla mesleki yönlendirme programlarında İmam Hatip Liselerini tanıtıcı programlara kısıtlı oranda yer verildiği anlaşılmaktadır. Bu konuyla ilgili literatüre bakıldığında öğrencilerin büyük çoğunluğunun İmam Hatip Liseleri hakkında herhangi bir araştırma yapmadığı ve kendilerine rehberlik yapmadığı görülmektedir.³¹

2.2.4. Öğrencilerin Lise Tercih Döneminde Aileleri İle Görüş Ayrılığı Yaşama Durumları

Tablo-5 Öğrencilerin Lise Tercih Döneminde Aileleri İle Görüş Ayrılığı Yaşama Durumlarına Ait Görüşlerinin Dağılımı

Cevap	f	%
Evet	267	44,5
Hayır	333	55,5
Toplam	600	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin lise tercih sürecinde aileleri ile görüş ayrılığı yaşadıklarını ifade edenlerin oranı %44,5’dir. Aileleri ile görüş ayrılığı yaşamadıklarını ifade eden öğrencilerin oranı ise %55,5 olarak

³¹ Korkmaz, “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri: Nasıl? ve Neden?”, 576.

görülmektedir. Bu bulgular İmam Hatip Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin yarısından fazlasının, aileleri ile görüş ayrılığı yaşamadığını, fakat %44,5 oranında öğrencinin ise aileleri ile çatışma yaşadığını göstermektedir.

Ailelerinin baskısı üzerine İmam Hatip Lisesini tercih etme durumunda kalan öğrencilerin, lise hayatı boyunca sürekli kendi içinde çatışma yaşaması, okulun ortamına ayak uyduramaması, derslere gereken ilgiyi göstermemesi muhtemeldir.³² Öğrencilerin bu konuda aileleri ile çatışma yaşamasının bir nedeni, yukarıdaki bulgularda da görüldüğü gibi (Tablo 4), İmam Hatip Lisesi hakkında tanıtım programlarının yapılmamış olmasından kaynaklanabilir. Sağlıklı bir tanıtım programına katılmayan öğrenciler, görsel ve yazılı medyadan veya arkadaş çevresinden duyduğu “İmam Hatip Liselerinin önü kapalı, orada sadece imam olunuyor” gibi ön yargılı veya yetersiz bilgilerden kaynaklı bir tutum geliştirerek İmam Hatip Lisesini tercih etmek istemeyebilir ve bu konuda ailesi ile çatışma yaşayabilir. Bu durumu açıklayan başka çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

2.2.5. Öğrencilerin Aileleri İle Çatışma Yaşamalarının Nedenleri

Tablo-6 Öğrencilerin Aileleri İle Çatışma Yaşamalarının Nedenlerine Ait Görüşleri

Cevaplar	f	%
Ailemin kendi tercihlerini dayatması	106	17,7
Benim tercihimin ailemin tercihi ile uyuşmaması	161	26,8
Toplam	267	44,5

Aileleri ile çatışma yaşayan öğrencilerin, çatışma nedenlerine baktığımızda, %26,8'i kendi tercihlerinin, ailelerinin tercihleriyle uyuşmamasından dolayı çatışma yaşadığını belirtmiştir. Çatışmayı ailelerinin dayatmacı tutumlarıyla ilişkilendirenlerin oranı ise %17,7'dir. İmam Hatip

³² Öğrencinin kendi isteği ile okulu tercih etmesi o okulun diğer paydaşlarına daha olumlu bir tutum geliştirmesini katkı sağlamaktadır. Bkz. Aşlamacı, *Paydaşlarına Göre İmam Hatip Ortaokullarında Din Eğitimi*, 211.

Liselerinde görevli idareciler bu bulguları destekleyici görüşler ifade etmişlerdir.³³

2.2.6. TEOG Yerleşme Puanınızın Tercih Sürecine Yaptığı Etki

Tablo-7 TEOG Puanlarının Tercih Sürecine Yaptığı Etkiye İlişkin Öğrencilerin Görüşlerinin Dağılımı

Görüşler	f	%
Puanım tam İmam Hatip Lisesine yetti	245	40,8
Puanım İmam Hatip Lisesinden daha yüksek puanlı liselere yeterdi ama İmam Hatip Lisesini tercih ettim.	346	57,7
Diğer	9	1,6
Toplam	600	100

Öğrencilerin lise yerleştirmelerinde kullanılan yegâne ölçüt, puanlarına göre oluşan başarı sıralarıdır. Bu nedenle, bu gerçek etkinin öğrenciler tarafından nasıl ifade edildiğini tespit etmek amacıyla “TEOG yerleşme puanınızın yerleşme sürecine yaptığı etkiyi en iyi hangi ifade karşılamaktadır?” sorusunu sorduk.

Veriler “Puanım İmam Hatip Lisesinden daha yüksek puanlı liselere yeterdi ama İmam Hatip Lisesini tercih ettim” ifadesinin, öğrencilerin %57,7’sinin düşüncelerini yansıttığını göstermektedir. Bu oran katılımcıların %43,3’ünün (Tablo 8) İmam Hatip Lisesini ilk sırada (İmam-Hatip Lisesi + Proje İHL) yazdıklarını gösteren verilerle farklılaşmaktadır. Tablo 8’de görüldüğü gibi öğrencilerin %43,3’ü ilk sırada İmam Hatip Lisesini yazdığını ifade etmiştir. Veriyi tersten okursak, öğrencilerin %56,7’si, ilk tercihini İmam Hatip Lisesi olarak yazmamıştır. Başka bir lise yazmıştır. Dolayısıyla öğrencilerin %56,7’si puanı yazdığı diğer liseye yetmediği için, İmam Hatip Lisesini gelmiştir. Bu nedenle öğrencilerin %57,7’sinin “puanım İmam-Hatip Lisesinden daha yüksek puanlı liselere yeterdi ama İmam Hatip Lisesini tercih ettim” ifadelerinin geçerli olabilmesi için, öğren-

³³ Bkz. İbrahim Aşlamacı, “İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitiminin Niteliği İle İlgili Sorunlar: Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma”, *Turkish Studies* 12/10 (2017): 57-58; Tuncay Karateke, “İmam-Hatip Liselerinde İdarecilerin Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Nitel Bir Çalışma”, *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/5 (2015): 158.

cilerin ilk tercihlerinin İmam Hatip Lisesi olduğunu belirtenlerin oranının %43,3 değil %57,7 olması gerekir. Hâlbuki arada %14,4 oranında bir fark vardır. Bu nedenle öğrencilerin “puanım tam İmam Hatip Lisesine yetti” (%40,8) ifadesiyle daha uyumlu olduğu görülmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin TEOG puanının, İmam Hatip Lisesini tercihte etkili olduğu söylenebilir. Nitekim öğrencilere, İmam Hatip Lisesine yönlendirici faktörlerin neler olduğunu sorduğumuz soruya verdikleri puanların ortalaması alındığında, “tercih puanı”nın üçüncü sırada olduğu görülmektedir (Tablo 10). Korkmaz’ın yaptığı çalışmada da öğrencilerin “başka liselere puanın yetmemesi” %34 oranla bu okulu seçmelerine etkili olduğu görülmektedir.³⁴

2.2.7. Öğrencilerin Tercih Sıralamasında İmam Hatip Liseleri

Tablo-8 Tercih Listesinde İHL'nin Yazıldığı İlk Tercih Sırasına Ait Öğrenci Görüşlerinin Dağılımı

Tercih Sırası	f	%
1	260	43,3
2	75	12,5
3	118	19,7
4	25	4,2
5	28	4,7
6 +...	94	15,7
Toplam	600	100

Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini yerleşecekleri bir sıraya yazıp yapmadıklarını belirlemek amacıyla “Tercih sıralamanızda İmam Hatip Liseleri ilk kaçınıcı sırada yer aldı?” sorusunu sorduk. Araştırmaya katılan öğrencilerin %43,3’ü tercih sıralamasında ilk tercihinde; %12,5’i ikinci tercihinde; %19,7’si üçüncü tercihinde; %4,2’si dördüncü tercihinde; %4,7’si beşinci tercihinde; %15,7’si altı ve üstü tercihinde İmam Hatip Liselerine yer vererek yerleşmiştir. Bu bulgular, İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin, öncelikli olarak tercih ettikleri liseye yerleştiklerini göstermektedir. Öğrencilerin %84,3’ünün İmam Hatip Liselerini ilk beş tercihle-

³⁴ Mehmet Korkmaz, “İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri”, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/16 (2013): 25.

rine yazdığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla İmam Hatip Lisesinde öğrenim gören öğrencilerin dörtte üçünden fazlasının yerleşebilecekleri bir sıraya İmam Hatip Liselerini yazdıkları anlaşılmaktadır.

2.2.8. Öğrencilerin Lise Tercihinde İlk Üç Tercihi

Tablo-9 Öğrencilerin İlk Üç Tercihlerine Yazdıkları Liselerin Dağılımı

Tercihler	1. Tercih		2. Tercih		3. Tercih	
	f	%	f	%	f	%
Nitelikli ³⁵ Anadolu Liseleri	238	39,7	270	45,0	231	38,5
İmam Hatip Lisesi	213	35,5	178	29,7	199	33,2
Fen Lisesi	56	9,3	53	8,8	17	2,8
Proje İHL	47	7,8	16	2,7	30	5,0
Sağlık Meslek Lisesi	31	5,2	11	1,8	14	2,3
Diğer Meslek Liseleri	14	2,3	24	4,0	13	5,0
Cevapsız	1	0,2	48	8,0	93	15,5
Toplam	600	100	600	100	600	100

Öğrencilerin ilk üç tercihte en çok yazdığı liselere baktığımızda, 1. tercihte en çok yazılan liseler, Nitelikli Anadolu Liseleri (%39,7), İmam Hatip Lisesi (%35,5), Fen Lisesi (%9,3), Proje İHL (%7,8), Sağlık Meslek Lisesi (%5,2) ve farklı türdeki meslek liseleridir (%2,3). Öğrencilerin ikinci ve üçüncü tercihlerine çoğunlukla “Nitelikli Anadolu Liseleri”ni yazdıkları yukarıdaki tablodan anlaşılmaktadır. Dolayısıyla İmam Hatip Lisesinde öğrenim gören öğrencilerin büyük bir kısmı (%39,7) nitelikli Anadolu liselerinde öğrenim görmek istedikleri halde, puanı yeterli olmadığı için İmam Hatip Lisesine yerleşen öğrencilerdir. Bu bulguları genel olarak değerlendirdiğimizde, İmam Hatip Lisesinde öğrenim gören öğrencilerin %43,3’ünün (İmam-Hatip Lisesi + Proje İHL) ilk tercihlerinin İmam Hatip Liseleri olduğu yukarıdaki bulguyu teyit etmektedir. Fakat dikkat çeken bir bulgu, öğrencilerin ilk tercihlerinde %56,7’sinin İmam Hatip

³⁵ Genel liseler anadolu lisesine dönüştürülmüştür. Bkz. “Genel Liselerin Anadolu Liselerine Dönüştürülmesi”, Genelge 2010/30, 06.05.2010/3669, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/934.pdf> Erişim: 04.12.2018. Anadolu liseleri arasında başarılı öğrencilerin tercih ettiği anadolu liseleri bulunmaktadır. Bu çalışmada bu okullar “nitelikli” kavramıyla ifade edilmiştir.

Lisesini tercih etmediğidir (Tablo 8). Dolayısıyla öğrencilerin %56,7'si ilk tercihleri olan farklı lise türüne yerleşemedikleri için İmam Hatip Lisesine yerleşmişlerdir.

2.3. Öğrencilerin İmam-Hatip Liselerini Tercih Nedenleri

2.3.1. Öğrencileri İmam Hatip Liselerine Yönlendirici Nedenler

Tablo-10 Tercihleri Yönlendirici Nedenler (10 en yüksek puan 1 en düşük puan)

	Yönlendirici Nedenler	f	Ortalama
1	Ailemin Tercihi	528	7,2
2	Kişisel Tercihim	537	6,2
3	Lise Tercih Puanım	504	5,6
4	Okul Rehber Öğretmenleri	451	3,1
5	Okuldaki Diğer Öğretmenlerim	450	3,1
6	Akrabalarım	442	3,1
7	Ortaokulu İHL'de Okumam	428	2,8
8	Arkadaş Çevresi	452	2,8
9	İHL tanıtım çalışmaları	432	2,3
10	İHL mezunları	489	2,1
11	Mahalle Camisinin Görevlileri	415	1,9

Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih etmelerinde muhtemel yönlendirici faktörlere verilen puanların ortalaması alındığında, öğrencileri İmam Hatip Liselerine yönlendiren öncelikli faktörün “aile tercihi (7,2)” olduğu gözlenmiştir. İkinci olarak 6,2 ile kişisel tercihin etkili olduğu, üçüncü olarak ise 5,6 ile lise tercih puanlarının etkili olduğu görülmektedir. Lise tercih puanının etkisinden sonra sırasıyla, okul rehber öğretmenleri (3,1), okuldaki diğer öğretmenler (3,1), akrabalar (3,1), arkadaş çevresi (2,8), ortaokulun İmam Hatip Lisesinde okunması (2,8), İHL tanıtım çalışmaları (2,3) ve son olarak cami görevlilerinin (1,9) etkisi vurgulanmıştır.

Korkmaz'ın yaptığı araştırmada öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercihlerini etkileyen öncelikli nedenlerin sıralamasında “Aile ve yakın

çevre" ilk sırada yer almıştır.³⁶ Aşlamacı'nın yaptığı araştırmaya göre, öğrencilerin %40,3'ü "Kendi isteği", %36, 8'i "Aile isteği" ile;³⁷ Ateş'in yaptığı araştırmaya göre ise öğrencilerin %60'ı "kendi isteği" ile İmam Hatip Lisesini tercih ettiklerini belirtmişlerdir.³⁸ Çetin'in yaptığı çalışmada öğrencilerin %61,8'i "ben tercih ettim", %27'3'ü "ailem tercih etti" şeklinde görüş belirtirken;³⁹ Karateke'nin yaptığı çalışmada %55,7'si "kendi isteğimle", %30,4'ü "anne-babamın isteğiyle" diyerek İmam Hatip Lisesini tercih ettiğini ifade etmiştir.⁴⁰

İmam Hatip Ortaokulu öğrencilerinin okullarını tercihlerinde etkili olan nedenlerle ilgili araştırmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Aşlamacı'nın İmam Hatip Ortaokulları üzerine yaptığı araştırmada ise İmam Hatip Ortaokulunu tercih eden öğrencilerin %51,9'u "Kendi isteği", %37,1'i "Aile isteği" ile bu okulları tercih etmiştir.⁴¹ Yine Kara'nın İmam Hatip Ortaokulu öğrenci velilerinin beklentileri üzerine yaptığı çalışmada, öğrenci velilerinin çocuğunu okula gönderirken kimin kararı etkili olduğuyula ilgili "ailece ortak kararımız" %55,8 iken, %26'sı "çocuğun kendi tercihi" olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca öğrenci velilerinin %51,6'sı çocuklarını İmam Hatip Ortaokulu'na göndermelerinde "dini hassasiyetleri"nin etkili olduğunu belirtmiştir.⁴²

Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercihte yönlendirici etkiye sahip olgunun "aile ve kişisel tercih" bulgusu diğer araştırmalar tarafından

³⁶ Korkmaz, "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri: Nasıl? ve Neden?", 580-582.

³⁷ Aşlamacı, Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet, 31.

³⁸ Pembegül Ateş, İmam Hatip Lisesi'nde Okuyan Öğrencilerin İmam Hatip Lisesi'ni Tercih Nedenleri ve Beklentileri (Gaziantep Örneği), 37, 41.

³⁹ İsa Çetin, Anadolu İmam Hatip Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okula İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi 2017).

⁴⁰ Tuncay Karateke, İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Sorun ve Beklentileri (Batman İli Örneği) (Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 2010), 49.

⁴¹ Aşlamacı, Paydaşlarına Göre İmam Hatip Ortaokullarında Din Eğitimi, 144.

⁴² Fikriye Rana Kara, *İmam Hatip Ortaokulu Öğrenci Velilerinin Beklentileri* (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2016), 64.

desteklenmektedir. Bu durum ülkemizde dinin aile kurumu üzerinde etkili olduğu ve öğrencinin lise tercihinin etki ettiği şeklinde yorumlanabilir. Nitekim Dünder'in "çocukları için neden bir ortaöğretim kurumu olarak İmam Hatip Liselerini seçtikleri" sorusuna ebeveynlerin hemen hemen hepsinin ilk verdiği yanıt din eğitimi almaları olmuştur.⁴³

Bu araştırmada dikkat çeken diğer bir sonuç, TEOG puanının imam hatip lisesine yönlendirici etkisinin araştırma sorusu içerisinde belirlenen 11 sorudan üçüncü sırada yer almasıdır. Dolayısıyla öğrenciler her ne kadar İmam Hatip Liselerini tercihte "aile ve kendi tercihlerini" vurgular da arka planda TEOG puanının etkisi hissedilmektedir. "Tablo 9"daki bulgular da bu yorumu desteklemektedir. Tablo 9'daki bulgulardan da anlaşıldığı gibi öğrencilerin %56,7'sinin ilk tercihleri (Nitelikli Anadolu Liseleri (%39,7), Fen Lisesi (%9,3), Sağlık Meslek Lisesi (%5,2) ve farklı türdeki (%2,3) meslek liseleri) İmam Hatip Liseleri değildir. Başka bir ifade ile araştırmaya katılan öğrencilerin %43,3'ü ilk tercihini İmam Hatip Lisesi olarak yazmıştır. Zira TEOG puanı öğrencinin gitmek istediği liseye değil, puanının yettiği liseye gitme imkânı vermektedir. Dolayısıyla bir önceki yıl liselerin öğrenci alımlarındaki puan aralığı, öğrencilerin tercih edecekleri liseyi etkilemektedir.

Çalışmamızdaki diğer bulgu ise İmam Hatip Ortaokulunda okumanın lise kısmını tercihte etkili olmadığıdır. Tablo 10'da görüldüğü gibi, öğrencilerin "İmam Hatip Ortaokulunda okumasının" lise tercihinin etkilemedeki oranı (%2,8) çok düşüktür. Tablo 11'deki 13'üncü maddenin (ortaokulu İmam Hatip ortaokulunda okuduğum için) ortalamasının düşük olması da (%2,4) bu bulguyu desteklemektedir. Bu bulgular orta kısımda alınan derslerin İmam Hatip Lisesi için hazırbulunmuşluk açısından olumlu bir etkisinin olmasına rağmen, öğrencilerin lise kısmını tercih etmede etkili bir neden olarak görmediklerini göstermektedir. İmam Ha-

⁴³ Fatma Gonca Dünder, Çocuklarını İmam Hatip Lisesine Gönderen Anne Babaların İmam Hatip Liselerini Tercih Nedenleri ve Beklentileri (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2008), 33.

tip Ortaokulu üzerine yapılan araştırmalar da bu yorumu desteklemektedir.⁴⁴

2.3.2. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Seçerken Dikkate Aldığı Faktörler

Tablo-11 Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Seçerken Dikkate Aldığı Faktörlere Verdikleri Puanların Dağılımı (10 en yüksek puan 1 en düşük puan)

Tercih Faktörlerine İlişkin İfadeler	f	Ortalama Puan
1 İHL’de dinimi daha iyi öğreneceğimi düşünüyorum	574	7,5
2 İHL’nin ortamının dinimi yaşamam için daha iyi olduğunu düşünüyorum	563	6,9
3 İyi bir üniversite kazanmak için tercih ettim	516	4,7
4 Karma eğitim olmadığı için tercih ettim	525	4,2
5 Eğitim kalitesi yüksek olduğu için tercih ettim	504	4,0
6 Öğretmen kalitesi çok iyi olduğu için tercih ettim	510	4,0
7 Puanım yüksek olduğu için tercih ettim	500	3,7
8 İlahiyat okumayı düşündüğüm için tercih ettim	512	3,5
9 İdaresi çok iyi olduğu için tercih ettim	501	3,3
10 İHL’yi bitirip hemen görev almak istediğim için tercih ettim	504	3,2
11 İmam-Hatip Lisesinin evimize yakın olduğu için tercih ettim	503	2,3
12 Tesadüfen İmam-Hatip Lisesini tercih ettim	498	2,6
13 Ortaokulu İmam-Hatip Lisesinde okuduğum için tercih ettim	488	2,4
14 Arkadaşlarım İmam-Hatip Lisesine geldikleri için tercih ettim	490	2,2
15 Pansiyonu olduğu için tercih ettim	488	2,1

Öğrencilerin İmam Hatip Liselerini seçerken dikkate aldığı faktörlere karşılık gelen her bir ifadeye verilen puanların ortalamaları alındığında, “İmam Hatip Lisesinde dinimi daha iyi öğreneceğimi düşünüyorum”, 7,5 puan; “İmam-Hatip Lisesinin ortamının dinimi yaşamam için daha iyi

⁴⁴ Bkz. Şuayip Özdemir - Tuncay Karateke, “İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Okullarından Memnuniyet Durumları ve Lise Tercihleri (Elazığ Örneği)”, *Geleceğin İnşasında İmam Hatip Okulları*, ed. İlhan Erdem - İbrahim Aşlamacı - Recep Uçar, Cilt 2, (Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2017), 591; Aşlamacı, *Paydaşlarına Göre İmam Hatip Ortaokullarında Din Eğitimi*, 146.

olduğunu düşünüyorum”, 6,9 puan verilmiştir. Bu iki ifadeye en yüksek puanın verilmesi, İmam Hatip Liselerinin inanılan dinin öğrenildiği ve yaşandığı bir okul olarak öğrencilerin algısında yer edindiğini göstermektedir. Dolayısıyla İmam Hatip Lisesini tercih eden öğrencilerin, bu okulları seçme nedenlerinde din eğitimi etkili bir faktördür. Fakat diğer liselerde seçmeli olarak din dersleri verilmesine rağmen, İmam Hatip Liselerinde verilen din eğitimi faktörünün öne çıkması, diğer liselerde verilen din eğitiminin yeterli görülmediği şeklinde yorumlanabilir.⁴⁵

Öğrencilerin verdikleri puanlara göre ön plana çıkan diğer faktörler sırasıyla şöyledir; “İyi bir üniversite kazanmak için tercih ettim”, 4,7 puan; “Karma eğitim olmadığı için tercih ettim”, 4,2 puan; “Eğitim kalitesi yüksek olduğu için tercih ettim”, 4 puan; “Öğretmen kalitesi çok iyi olduğu için tercih ettim”, 4 puan.

Öğrencilerin verdikleri puan üzerinden öne çıkan faktör incelendiğinde öğrencilerin dinî gerekçeleri ön plana çıkarken onu eğitim kalitesi izlemektedir. Nitekim Cebeci'nin doksanlı yıllarda yaptığı araştırmada, “Niçin İmam-Hatip Lisesi'ni tercih ettiniz?” sorusuna öğrencilerin %71'i “Dini bilgileri daha iyi öğrenmek için” yanıtını vermiştir.⁴⁶ Dolayısıyla İmam Hatip Liselerini tercihte din eğitimi önemli bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır. Her ne kadar İmam Hatiplerin kanuni dayanaklarında ve ilgili literatürde dinî meslek lisesi olarak ifade edilse de gerek aile ge-

⁴⁵ Bu konuyla ilgili geniş bilgi için bkz. Yusuf Bahri Gündoğdu, “Seçmeli Din Derslerini Tercih Eden Öğrencilerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler: Ordu Örneği”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 15/2 (2015):121-155; Yusuf Bahri Gündoğdu, “Seçmeli Din Dersleri Neden Tercih Edilmiyor? (Ordu Örneği)”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/32 (2017): 557-282; Hasan Meydan, “Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 40 (2013): 219-250; Hasan Meydan, “Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinde Karşılaşılan Problemler (Öğretmen Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma)”, *Turkish Studies* 10/3 (Kış 2015): 673-694; Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği, *Yeni Eğitim Sisteminde Seçmeli Din Dersleri: İmkanlar, Fırsatlar, Aktörler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri* (İstanbul: İlke İlim Kültür Eğitim Derneği, 2013).

⁴⁶ Suat Cebeci, “İmam-Hatip Liselerinden Mezun Olanların Yönelişleri ve Sebepleri”, *Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi*, (İstanbul: İslam Medeniyeti Vakfı Yayını, 1993), 111-112.

rekse öğrencilerin tercihlerinde din eğitimi alınan kurum olarak ön plana çıkmaktadır.

Öğrencilerin görüşleri arasında dikkat çeken bulgular ise “iyi bir üniversiteye gitmek”, “eğitim kalitesinin yüksek olması”, “öğretmen kalitesinin iyi olması”, “puanının yüksek olması” gibi etkenlerin İmam Hatip Lisesini tercih etmede en etkili faktörler olmadığıdır. “Din eğitimi” faktörünün bu faktörlerin önüne geçtiği görülmektedir.

Araştırmada dikkat çeken bir diğer bulgu ise öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercihte ilahiyat fakültesinde okuma etkisinin öne çıkmadığıdır.

2.3.3. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Tercih Ederken Dikkate Aldığı Faktörlerin Okullara Göre İncelenmesi

Tablo-12 Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Tercih Ederken Dikkate Aldığı Faktörlerin Okul Türlerine Göre Dağılımı

Faktörler	Ortalama Puan		
	Proje	Erkek	Kız
12. İmam-Hatip Lisesini Tercih Ederken Dikkate Aldığınız Faktörleri Düşündüğünüzde; Aşağıdaki İfadelere Katılım Derecenizi 1-10 Arasında Puanlandırınız. (10 En Yüksek Puan 1 En Düşük Puan)			
1 İHL’de dinimi daha iyi öğreneceğimi düşünüyorum	7,7	7,7	7,2
2 İHL’nin ortamının dinimi yaşamam için daha iyi olduğunu düşünüyorum	7,5	7,2	6,5
3 İmam-Hatip Lisesinin evimize yakın olduğu için tercih ettim	1,6	2,4	2,3
4 İmam-Hatip Lisesini bitirip hemen görev almak istediğim için tercih ettim	1,6	4,5	2,3
5 İlahiyat okumayı düşündüğüm için tercih ettim	1,7	4,8	2,7
6 Karma eğitim olmadığı için tercih ettim	4,9	3,6	4,6
7 Tesadüfen İmam-Hatip Lisesini tercih ettim	1,9	3,1	2,3
8 Ortaokulu İmam-Hatip Lisesinde okuduğum için tercih ettim	2,1	2,6	2,3
9 İmam-Hatip Lisesi mezunları beni bu okula yönlendirdiği için tercih ettim	1,3	2,7	1,7
10 Pansiyonu olduğu için tercih ettim	1,4	2,7	1,6
11 Öğretmen kalitesi çok iyi olduğu için	8,5	3,8	2,5

	tercih ettim			
12	İdaresi çok iyi olduğu için tercih ettim	6,1	3,7	2,0
13	Arkadaşların İmam-Hatip Lisesine geldikleri için tercih ettim	1,4	2,9	1,7
14	Eğitim kalitesi yüksek olduğu için tercih ettim	8,4	3,8	2,7
15	İyi bir üniversite kazanmak için tercih ettim	8,5	5,0	3,4
16	Puanım yüksek olduğu için tercih ettim	7,0	3,4	2,7

Araştırmamıza dahil ettiğimiz üç farklı İmam Hatip Lisesinde (Kız-Erkek-Proje İHL) öğrenim gören öğrencilerin, bu okulları tercih ederken dikkate aldığı faktörlerin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yukarıdaki tablo oluşturulmuştur. Tabloda görüldüğü gibi Proje İHL’de öne çıkan faktörler “öğretmen kalitesi (8,5)”, “iyi bir üniversite kazanma (8,5)”, “eğitim kalitesinin yüksek olması (8,4)”dır. Bu üç ifadeye en yüksek puan verilmesi proje İHL’yi seçen öğrencilerin öncelikli tercihlerinin eğitim kalitesi olduğunu göstermektedir. Yine öğrencilerin birinci maddeye 7,7 ve ikinci maddeye 7,5 puan vermeleri akademik başarının yanında okulun ortamının inançlarını öğrenme ve yaşama isteklerinin tercihlerinde etkili olduğunu göstermektedir. Erkek ve kız İHL de ise “din eğitimi” ve “dinimi yaşamak için uygun bir ortam” maddeleri ön plana çıkmaktadır.⁴⁷

Sonuçlar ve Öneriler

Sonuçlar

Elazığ il merkezinde, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, üç farklı türdeki (kız, erkek ve proje İHL) İmam Hatip Liselerinde yapılan 293’ü erkek, 307’si kız toplam 600 öğrencinin katıldığı araştırmanın sonuçları ve bu sonuçlar çerçevesinde geliştirilen öneriler şu şekilde sıralanabilir.

1- Araştırmaya katılan öğrencilerin yarıdan fazlasının (%62, 3) İmam Hatipleri seçmeye TEOG puanını öğrenince/tercih aşamasında karar ver-

⁴⁷ Bu soruda araştırma örnekleminin alındığı kız İHL’nin hepsinin kız (255/%42,5), erkek İHL’nin hepsinin de erkek almasından (271/%45,2) dolayı, cinsiyete dair ayrıca bir tablo oluşturulmamıştır. Mevcut tablo cinsiyete ait bakış açısını da yansıtmaktadır.

diği görülmüştür. Bu durum öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih edip etmemede TEOG puanının etkisinin olduğu söylenebilir.

2- Araştırmaya katılan öğrencilerin çok az bir kısmının (%13) İmam Hatip Lisesi tanıtım programına katıldığı görülmüştür. Dolayısıyla mesleki yönlendirme programlarında İmam Hatip Liselerini tanıtıcı programlara büyük oranda yer verilmediği görülmektedir.

3- Araştırmaya katılan öğrencilerin lise tercih döneminde %44,5'i aileleri ile görüş ayrılığı yaşadıklarını ve kendi tercihleri ile ailelerinin tercihlerinin uyuşmadığını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla İmam Hatip Lisesinde öğrenim gören öğrencilerin yarıya yakınının lise tercihinde aileleri ile çatışma yaşayan öğrenciler olduğu anlaşılmıştır.

4- Araştırmaya katılan öğrencilerin %40,8'i TEOG puanının tam İmam Hatip Lisesine yettiğini ifade ederken, %57,7'si puanının İmam Hatip Lisesinden daha yüksek puanlı liselere yetmesine rağmen İmam Hatip Lisesini tercih ettiğini ifade etmiştir. Fakat diğer soruda öğrencilerin %56,7'sinin ilk tercihinin İmam Hatip Lisesi olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin %56,7'sinin ilk tercihleri olan farklı lise türüne yerleşemedikleri için İmam Hatip Lisesine yerleştiği anlaşılmıştır.

5- Öğrencilerin %44,5'inin tercih sürecinde ailesi ile çatışma yaşadığı görülmüştür.

6- Öğrencilerin %84,3'ünün ilk beş tercihinde İmam Hatip Lisesine yer verdiği görülmektedir. %15,7'si ise altıncı ve üzerindeki tercihlerinde İmam Hatip Lisesini tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla öğrencilerin İmam Hatip Lisesini kazanabilecekleri bir aralığa yazdıkları söylenebilir.

7- İmam Hatip Liselerinde öğrenim gören öğrencilerin bu okulları tercih etmelerine neden olan yönlendirici faktörlerin araştırıldığı ve her bir soru maddesine 1 ile 10 arasında puan verilmesinin istendiği soruda, öğrencilerin verdikleri cevaplar sonucu oluşan puan ortalamasında ilk sırada 7,2 ile aile, ikinci sırada 6,2 ile kişisel tercih ve 5,6 ile lise tercih puanının üçüncü sırada etkili olduğu görülmüştür. Dolayısıyla öğrencile-

rin bu okulları tercih etmesinde birden çok faktörün etkili olduğu, bunların içerisinde de ailenin tercihi, kişisel tercih ve lise tercih puanı gibi faktörlerin ön plana çıktığı sonucuna varılabilir. Bu konuda ulaşılan diğer bir sonuç ise ortaokulu İmam Hatip Ortaokulunda okumanın, İmam Hatip Lisesini tercihte etkili olmadığıdır.

8- Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih ederken dikkate aldığı faktörler arasında öne çıkanlar “İHL’de dinimi daha iyi öğreneceğimi düşünüyorum” ve “İHL’nin ortamının dinimi yaşamam için daha iyi olduğunu düşünüyorum” şeklindedir. Bu bulgu diğer liselerde seçmeli olarak din dersleri okutulmasına rağmen İmam Hatip Liselerinin dini gerekçeler ile tercih edilen lise olma konularını hala koruduğunu göstermektedir. Diğer bir sonuç ise öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih ederken “eğitim kalitesinin yüksek olması, öğretmen kalitesinin iyi olması, iyi bir üniversite kazanmak” maddelerinin ön plana çıkmadığıdır. Bir başka sonuç ise öğrencilerin okul sonrası görev almak veya ilahiyat fakültesine gitmek için bu okulları tercih etmedikleridir. Bu bulgular öğrencilerin çoğunun bu okullara okul sonrası görev almak veya ilahiyat fakültesine gitmek için yönelmediğini göstermektedir.

9- Araştırmamızı yürüttüğümüz kız, erkek ve proje İHL’yi tercih nedenleri arasındaki farklılığa baktığımızda, proje İHL’de öğrenim gören öğrencilerin bu okulu tercih etmesinde “öğretmen kalitesi (8,5), iyi bir üniversite kazanmak (8,5) ve kaliteli bir eğitim almanın (8, 4)” ön plana çıktığı görülürken, kız ve erkek İHL’de “iyi bir din eğitimi almak” ve “okulun ortamının inanılan dini yaşamak için uygun olması”nın ön plana çıktığı görülmüştür.

Öneriler

1- Ortaokul son sınıf öğrencilerine mesleki rehberlik faaliyetleri etkili bir şekilde yapılmalıdır.

2- Öğrencilerin lise tercihlerinde aileleri ile çatışma yaşamaması için ailelere yönelik seminerler verilmelidir.

3- Proje İmam Hatip Liseleri gibi diğer İmam Hatip Liselerinde de eğitim kalitesini artırıcı önlemler alınmalıdır.

4- İmam Hatip Liselerini tercih eden öğrencilerin tercihlerini etkileyen en önemli etkenin “dinini öğrenmek” ve “dinini yaşamak için uygun bir ortamın olması” olduğu görülmektedir. Dinin insan için psikolojik bir ihtiyaç olduğu göz önüne alınarak bütün liselerde bu ihtiyacı karşılayıcı dersler etkili bir şekilde verilmelidir.

Kaynakça

- Aşlamacı, İbrahim. “İmam Hatip Liselerindeki Din Eğitiminin Niteliği İle İlgili Sorunlar: Okul Yöneticilerinin Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma”. *Turkish Studies* 12/10 (2017): 49-80.
- Aşlamacı, İbrahim. *Öğrenci ve Öğretmenlerine Göre İmam-Hatip Liseleri Profiller, Algılar, Memnuniyet, Aidiyet*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi, 2017.
- Aşlamacı, İbrahim. *Paydaşlarına Göre İmam Hatip Ortaokullarında Din Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2017.
- Ateş, Pembegül. *İmam Hatip Lisesi’nde Okuyan Öğrencilerin İmam Hatip Lisesi’ni Tercih Nedenleri ve Beklentileri (Gaziantep Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, 2016.
- Ayhan, Halis. *Türkiye’de Din Eğitimi*. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, 2014.
- Buyrukçu, Ramazan. *Kurumsal Değişim ve Gelişim Boyutlarıyla Türkiye’de Mesleki Din Eğitimi-Öğretimi*. Isparta: Fakülte Kitabevi, 2007.
- Büyüköztürk, Şener - Kılıç Çakmak, Ebru – Akgün, –Özcan Erkan - Karadeniz, Şirin - Demirel, Funda. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 13. Baskı. Ankara: Pegem Akademi, 2012.
- Can, Abdullah. *SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi, 2017.
- Cebeci, Suat. “İmam-Hatip Liselerinden Mezun Olanların Yönelişleri ve Sebepleri”. *Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi*. İstanbul: İslam Medeniyeti Vakfı Yayını, 1993.
- Çetin, İsa. *Anadolu İmam Hatip Liselerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okula İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, 2017.
- Dündar, F. Gonca. *Çocuklarını İmam Hatip Lisesine Gönderen Anne Babaların İmam Hatip Liselerini Tercih Nedenleri ve Beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2008.
- Ergin, Osman. *Türkiye Maarif Tarihi*. C. 1-5, İstanbul: Eser Matmaası, 1977.

- Gündoğdu, Y. Bahri. "Seçmeli Din Dersleri Neden Tercih Edilmiyor? (Ordu Örneği)". *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/32 (2017): 557-282.
- Gündoğdu, Y. Bahri. "Seçmeli Din Derslerini Tercih Eden Öğrencilerin Tercihlerini Etkileyen Faktörler: Ordu Örneği". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 15/2 (2015): 121-155.
- Kara, F. Rana. *İmam Hatip Ortaokulu Öğrenci Velilerinin Beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2016.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. 20. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2009.
- Karateke, Tuncay. "İmam-Hatip Liselerinde İdarecilerin Karşılaştıkları Sorunlara Yönelik Nitel Bir Çalışma". *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3/5 (2015): 145-171.
- Karateke, Tuncay. *İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Sorun ve Beklentileri (Batman İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, 2010.
- Korkmaz, Mehmet. "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri: Nasıl? Ve Neden?". *100. Yılında İmam Hatip Liseleri Sempozyumu*. Ed. Recep Kaymakcan, Nuri Tınaz, Z. Şeyma Altın, Mahmut Zengin, Ahmet Yasin Okudan, Hulusi Yiğit. 563-599. İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi, 2015.
- Korkmaz, Mehmet. "İmam Hatip Lisesi Öğrencilerinin Bu Okulu Tercih Süreçleri". *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1/16 (2013): 7-40.
- Meydan, Hasan. "Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinde Karşılaşılan Problemler (Öğretmen Görüşlerine Dayalı Nitel Bir Araştırma)". *Turkish Studies* 10/3 (Kış 2015): 673-694.
- Meydan, Hasan. "Din, Ahlak ve Değerler Alanı Seçmeli Derslerinin Öğrenci Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 40 (2013): 219-250.
- Milli Eğitim Bakanlığı Elazığ İl Millî Eğitim Müdürlüğü. "Şehit Eyüp Oğuz Anadolu İmam Hatip Lisesi Fen ve Sosyal Bilimler Proje Okulu Elazığ'a Hayırlı Olsun". Erişim: 08 Kasım 2017, <http://elazig.meb.gov.tr/www/sehit-eyyup-oguz-anadolu-imam-hatip-lisesi-fen-ve-sosyal-bilimler-proje-okulu-elazig8217a-hayirli-olsun/icerik/1076>.
- Milli Eğitim Bakanlığı. "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi". *Tebliğler Dergisi*, Mart 2007/2594. Erişim: 13 Ekim 2018. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/538.pdf>.
- Milli Eğitim Bakanlığı. "Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2016-2017". Erişim: 11 Haziran 2018, https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/08151328_meb_istatistikleri_organ_egitim_2016_2017.pdf.

- Milli Eğitim Bakanlığı, “Genel Liselerin Anadolu Liselerine Dönüştürülmesi”, Genelge 2010/30, 06. 05. 2010/3669, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/934.pdf> Erişim: 04.12.2018.
- Neuman, W. Lawrence. *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. Trc. Sedef Özge, 6. Baskı, Ankara: Yayın Odası, 2013.
- Öcal, Mustafa. “İmam Hatip Liselerinde Din Eğitimi”, *Din Eğitimi*. Ed. Mustafa Köylü-Nurullah Altaş. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014.
- Öcal, Mustafa. *100. Yılında İmam Hatip Liseleri (1913-2013)*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2013.
- Öcal, Mustafa. *İmam Hatip Liseleri ve İlköğretim Okulları*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 1994.
- Özdemir, Şuayip -Karateke, Tuncay. “İmam Hatip Ortaokulu Öğrencilerinin Okullarından Memnuniyet Durumları ve Lise Tercihleri (Elazığ Örneği)”. *Geleceğin İnşasında İmam Hatip Okulları*. Ed. İlhan Erdem - İbrahim Aşlamacı - Recep Uçar. Cilt 2: 583-598. Malatya: İnönü Üniversitesi Yayınevi, 2017.
- Parmaksızoğlu, İsmet. *Türkiye’de. Din Eğitimi*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1966.
- Resmi Gazete. “Millî Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, erişim: 10 Haziran 2018. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/03/20140314-1.htm>.
- Ünsür, Ahmet. *Kuruluşundan Günümüze İmam hatip Liseleri*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- Yaygın Eğitim ve Kültür Derneği, *Yeni Eğitim Sisteminde Seçmeli Din Dersleri: İmkanlar, Fırsatlar, Aktörler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: İlke İlim Kültür Eğitim Derneği, 2013.

